

Täysistunto

Maanantai 7.12.2020 klo 13.59—18.43

3. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annetun lain 5 ja 8 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 198/2020 vp

Valiokunnan mietintö SiVM 12/2020 vp

Toinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotus, jonka sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä.

Keskustelu

15.04 Päivi Räsänen kd: Arvoisa herra puhemies! Tässä käsitellään esitystä, jossa varhaiskasvatusmaksuja alennetaan pienituloisille lapsiperheille nostamalla maksujen tulorajoja ja lisäksi sisaruksilta perittäviä maksuja alennetaan siten, että toisesta lapsesta perittävä maksu on 40 prosenttia nuorimman lapsen laskennallisesta maksusta. Tämähän on erittäin hyvä ja kannatettava uudistus, mutta vaikka tätä sisaralennusta tässä korotetaan, niin silti varhaiskasvatusmaksut jatkossakin muodostavat merkittävän menoerän sellaisille perheille, joilla on useampi lapsi päivähoidossa. Tämä koskee erityisesti niitä perheitä, joiden tulot ylittävät tulorajat ja jotka maksavat täyttä varhaiskasvatusmaksua.

Eduskuntaryhmämme esitti ensimmäisessä käsittelyssä ja myös omassa vaihtoehtobudjetissaan, että osana tätä varhaiskasvatusmaksujen uudistusta poistettaisiin nämä maksut kokonaisuudessaan sisaruksilta, kun perheellä on useampi kuin yksi lapsi varhaiskasvatuksessa. Näin perheet maksaisivat korkeintaan 288 euroa kuukaudessa riippumatta siitä, kuinka monta lasta perheellä on päivähoidossa. Ehdotuksemme parantaisi vielä hallituksen esitystäkin vahvemmin työllisyyttä ja poistaisi kannustinloukkuja tehden työn vastaanottamisesta kannattavampaa monilapsisten perheiden vanhemmille. Näillä uudistuksilla toivon mukaan on myös myönteisiä vaikutuksia syntyvyyteen: ne kannustaisivat perhettä tavoittelemaan perheen itse toivomaa lapsimäärää.

Totean vielä, että tämä kristillisdemokraattien esitys verrattuna nyt tähän hallituksen esitykseen merkitsisi varhaiskasvatusmaksukertymän pienentymistä 35 miljoonalla eurola ja omassa vaihtoehtobudjetissamme esitämme myös, millä tavalla nämä menetetyt tulot tasapainotettaisiin. Ilman muuta menetetyt tulot tulee korvata kunnille täysimääräisesti kuntien valtionosuuden kautta.

Tähän mietintöön sisältyy myös kaksi vastalauseita, joiden lausumaehdotuksia täällä jatkossa varmasti esitellään. Itse pidän kyllä niitäkin kovin kannatettavina.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 159/2020 vp

15.07 Ari Koponen ps: Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annettua lakia siten, että varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja alennettaisiin nostamalla tulo-rajaa 31 prosenttia. Lisäksi sisaruksilta perittäviä maksuja ehdotetaan alennettavaksi siten, että toisesta lapsesta perittävä maksu olisi 40 prosenttia nuorimman lapsen laskennallisesta kokoaikaisen varhaiskasvatuksen maksusta. Muutoksen johdosta kuntien maksutuottojen arvioidaan alenevan noin 70 miljoonalla eurolla. Tämä kompensoidaan kunnille kohdistamalla aiempaa suurempi osa yhteisöveron tuotosta kunnille.

Kuntaliiton mukaan kuntien yhteisöveron jako-osuutta määräävät tekijät eivät ole yhteydessä kuntien väestörakenteeseen tai varhaiskasvatusmaksutuottoihin. Suunniteltu kompensatiomalli aiheuttaisi sen, että jotkut kunnat saisivat liikaa ja jotkut liian vähän korvausta asiakasmaksutuottojen menetyksiin. Lisäksi esitetty kompensatiomalli sopii huonosti yhteen suunnitellun sote-uudistuksen kanssa, jossa kuntien yhteisöveron jako-osuudesta oltaisiin siirtämässä noin kolmannes perustettaville hyvinvointialueille.

Arvoisa puhemies! Teen mietinnön vastalauseen 1 mukaisen lausumaehdotuksen.

15.09 Sari Multala kok: Arvoisa puhemies! Kannatan edustaja Koposen tekemää lausumaehdotusta.

Esitys varhaiskasvatusmaksujen alentamiseksi on erittäin tervetullut ja kannatettava. Omassa vaihtoehtobudjetissaan kokoomus esitti vielä 30 miljoonan lisälennusta varhaiskasvatusmaksuihin. Se voitaisiin toteuttaa esimerkiksi siten, kuten edustaja Räsänenkin ehdotti, eli poistamalla esimerkiksi toisen lapsen varhaiskasvatusmaksut kokonaan tai alentamalla entisestään useampien lasten ja sen yhdenkin lapsen varhaiskasvatusmaksuja.

Tämä esitys sinällään on hyvä, oikean suuntainen, ja jatkaa sitä työtä, joka viime hallituskaudella aloitettiin varhaiskasvatusmaksujen alentamiseksi. Tähän esitykseen sisältyy oikeastaan kaksi haastetta:

Ensimmäinen on se, jonka edustaja Koponen tässä jo totesi, eli kompensointi kunnille siitä, kun varhaiskasvatusmaksutuotot alenevat, aiotaan tämän esityksen mukaan tehdä yhteisöverotuottojen jako-osuutta muuttamalla. Se kohdistuu kuntiin eri suhteessa kuin siellä kunnissa on 0–6-vuotiaita varhaiskasvatusikäisiä lapsia. Sen vuoksi kompensatio olisi tullut tehdä valtionosuuksien kautta, jolloin kompensointi olisi kohdistunut suuremmassa määrin niille kunnille, joissa on enemmän lapsia, jotka varhaiskasvatukseen toivottavasti entistä ahkerammin, enemmän, tämän esityksen myötä osallistuvat. Tämä oli ensimmäinen haaste.

Toinen haaste on tässä se, että tämä kohdistuu kunnalliseen varhaiskasvatukseen. Monissa kunnissa on kuitenkin yksityisen varhaiskasvatuksen osuus suuri ja saattaa olla erilaisia varhaiskasvatuksen muotoja. Näihin on tukimuotoina meillä yksityisen hoidon tuki, ja toisaalta kunnat saattavat antaa omia palveluseleitä. Tällä lakiesityksellä ei kuitenkaan voida vaikuttaa palveluseleiden arvoon tai sitten yksityisen hoidon tukeen, siitä pitäisi säätää erikseen. Näin ollen, kun kunnallinen ja yksityinen varhaiskasvatus tässä joutuvat hieman eri viivalle, on riskinä, että kunnalliseen varhaiskasvatukseen tulee tunkua ja yksityinen varhaiskasvatus sitä vastoin muuttuu kannattamattomaksi.

Riskinä siis on, että tulevaisuudessa ne kunnat, joissa yksityisen varhaiskasvatuksen osuus on suuri, ensinnäkin saavat ikään kuin vähäisemmän kompensation, jos haluavat jatkossakin pitää yksityistä varhaiskasvatusta tasavertaisena vaihtoehtona kaikille perheil-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 159/2020 vp

le, ja toisaalta se, että jos näin ei toimita, siinä tapauksessa varhaiskasvatuspaikkojen määrä saattaa tulevaisuudessa laskea.

Siksi esitänkin lausumaehdotuksen, että ”valtioneuvosto varmistaa perheiden yhdenvertaiset mahdollisuudet valita varhaiskasvatuksen palveluntarjoaja tulotasosta riippumatta”.

15.12 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Tässä hallituksen esityksessähän on todella paljon hyvää, ja voi sanoa, että tämä on juuri se suunta, mihin pitääkin mennä. Elikkä näitä asiakasmaksuja varhaiskasvatuksessa on hyvä madaltaa koko ajan. Tämähän lisää nimenomaan kannustavuutta ja vie pois kannustinloukkuja omalta osaltaan.

Täällä on esitetty lausumaehdotuksia, ja ne olivat juuri näitä, jotka nousivat siinä meidän valiokuntamme käsittelyssä.

Toinen oli nimenomaan siitä, mistä nämä kompensoidaan kunnille. Tämä yhteisöveron jako-osuuden nostaminen koettiin hyvin epäoikeudenmukaisena, koska se ei jakaudu tasaisesti kunnille eikä sitten välttämättä niin, että se olisi kompensoitunut niille, jotka menettävät paljon näitä tuottoja.

Toinen oli sitten tämä murhe siitä, onko perheillä jatkossa yhdenvertaiset mahdollisuudet valita varhaiskasvatuksen palveluntarjoaja tulotasosta riippumatta. Siis vanhemmillehan merkitsee hyvin paljon se, että on laadukas varhaiskasvatus, ja myöskin se, että se on sujuvasti hyödynnettävissä. Monta kertaa, niitä työmatkoja kun joutuu edestakaisin menemään, on tärkeää se, että se on siinä matkan varrella. Totta kai laatukylki edellä, mutta myöskin sillä on merkitystä, miten pitkälle lasta sitten viedään. Se on myös lapsen jaksamisen kysymys. Siitä syystä on tärkeää, että nämä valinnan vaihtoehdot sitten säilyvät jatkossakin, ja nyt on pieni huoli siitä. — Kiitos.

15.13 Pasi Kivisaari kesk: Arvoisa puhemies! Kuten edustaja Multala totesi, tämä esitys on jatkumoa Sipilän hallituksen viime vaalikaudella aloittamalle varhaiskasvatusmaksujen alentamiselle. Viime vaalikaudella näitä maksuja alennettiin kaksi kertaa ja aloitettiin myöskin tämä viisivuotiaiden maksuttoman varhaiskasvatuksen kokeilu, joka on jatkunut edelleen tällä vaalikaudella, eli hyvää ja loogista jatkumoa.

Totta kai panostaminen lapsiin on aina inhimillistä ja yhteiskunnan edun mukaista. Varhaiskasvatus on lapselle turvallinen paikka leikkiä, oppia ja kasvaa. Tämän esityksen ydintä on myös pienituloisten perheiden toimeentulon parantaminen. Laadukkailla ja maksuiltaan kohtuullisilla varhaiskasvatuspalveluilla voidaan parantaa pienten lasten vanhempien mahdollisuuksia olla mukana työelämässä. Varhaiskasvatusmaksujen madaltaminen edistää pienten lasten vanhempien työllisyyttä ja myös nostaa varhaiskasvatuksen osallistumisastetta, ja totta kai myös työllisyyden kasvulla on julkista taloutta vahvistava vaikutus muun muassa verotulojen kasvaessa ja sosiaaliturvamenojen pienentyessä.

Hallituksen esityksessä nostetaan varhaiskasvatusmaksuun vaikuttavia tuloeroja sekä lisätään sisaralennusta. Esityksen arvellaan tuovan noin 20 000 uutta perhettä maksuttoman varhaiskasvatuksen piiriin. Kun maksuun vaikuttavia tuloeroja nostetaan, uusia pienituloisia perheitä tulee täysin maksuttoman varhaiskasvatuksen piiriin ja keskituloisilla perheillä varhaiskasvatuksesta maksettavat maksut pienenevät.

Puhemies! Pidän myös edeltäviä puheenvuoroja arvokkaina — edustajat Koponen, Multala ja Risikko. Kriittisiä elementtejä saattaa olla olemassa juuri yksityisen varhaiskasvatuksen osalta ja joidenkin kuntien osalta myös maksuosuuksien kompensoinnissa, mutta

Pöytäkirjan asiakohta PTK 159/2020 vp

kaiken kaikkiaan tämä on oikein kannatettava esitys ja erinomainen asia pienten lasten perheiden puolesta.

15.16 Ari Koponen ps: Arvoisa puhemies! Kiitos edustaja Kivisaarelle rakentavasta puheenvuorosta.

Puhemies! Kannatan edustaja Multalan tekemää esitystä.

15.16 Sari Multala kok: Arvoisa puhemies! Tähän loppuun haluan vielä todeta saman, josta edustaja Kivisaari tuossa jo puhui, eli tässä on myös erinomainen esimerkki sellaisesta työllisyyskeinosta, josta varmasti kukaan ei voi väittää, että tämä olisi niin sanotusti kovaa politiikkaa, vaan sellainen työllisyyskeino, jota kaikki kannattavat ja joka samanaikaisesti parantaa lasten mahdollisuuksia osallistua maksujen sitä estämättä varhaiskasvatukseen ja toisaalta luo kannusteita erityisesti pieni- ja keskituloisille perheille työllistymiseen, tai ainakin poistaa työllistymisen esteitä.

Arvoisa puhemies! Se kuitenkin on vielä tähän loppuun todettava, että olen huolissani kuntataloudesta. Nyt on hallituksen toimesta tuotu useita esityksiä, jotka eivät täysimääräisesti kompensoi niitä kunnille tulevia kustannuksia tai esimerkiksi tässä tapauksessa maksuolenemia. Tiedämme sen, että tänä vuonna hallitus on merkittävässä määrin auttanut kuntataloutta antamalla erilaisia tukia, siis jopa suoria tukia kunnille ja sairaanhoitopiireille tai joukkoliikenteeseen, mikä vaikuttaa myös kuntatalouteen, mutta tulevana vuosina tällaista samanlaista mahdollisuutta ei varmasti tule olemaan, ja kunnat kuitenkin loppukädessä ovat ne, jotka pääosin tuottavat ne varhaiskasvatuksen palvelut ja siten huolehtivat siitä, että jokaisella lapsella todella on se hyvä, laadukas varhaiskasvatus. Sen vuoksi toivonkin, että jatkossa hallitus kiinnittää huomiota siihen, että kun tehdään kunnille uusia palveluita tai velvoitteita, jotka saattavat olla erittäin hyviä, kuten esimerkiksi tässä varhaiskasvatusmaksujen aleneminen, niin kuitenkin niiden vaikutus kompensoitaisiin täysimääräisesti kunnille, jotta vaikutukset eivät näy jossakin muualla säästöinä tai sopeutuksina. — Kiitos.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.